

Péct, milovat a žít

Josef Maršálek



Péct, milovat a žít

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.mf.cz
www.albatrosmedia.cz



Josef Maršálek

Péct, milovat a žít – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.


ALBATROS MEDIA

Text © Josef Maršálek, 2019

Cover Photo © Alejandro Cruz

ISBN tištěné verze 978-80-204-5387-7

ISBN e-knihy 978-80-204-6609-9 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

Péct, milovat a žít

Josef Maršálek



Jednatřicátého srpna 1997 jsme se vydali na pravidelný výroční rodinný výlet do Zoo Lešná. Počasí nebylo nic moc, skoro celé léto popršelo. Moravu tenkrát zasáhla tisíciletá voda. Troubky u Přerova prakticky zmizely z povrchu zemského. Naše škodovka stovcátka si to štrádovala do kopce. Měla najeto asi sedmdesát tisíc kilometrů a byla z druhé ruky. Naše první auto. Táta řídil, máma seděla na sedadle spolujezdce. Vzadu u okna nalevo jsem seděl já. Bylo mi patnáct let a druhý den jsem měl jít poprvé do nové školy, do gymnázia v Hranicích. Moc se mi tam nechtělo. Vedle mě seděla má čtyřletá sestra Zuzka, vedle brácha Aleš, tomu bylo deset, a napravo u okna poslední bratr Luboš, čerstvě čtrnáctiletý. Nudnou či možná žádnou konverzaci v jedoucím autě vyrušovalo jen zapnuté rádio. Hrobové ticho v autě jsem vyrušil já. „Princezna Diana zemřela!“ Máma na to, jak prý jsem na to přišel? „Právě to říkali v rádiu,“ odpověděl jsem. Táta rádio zesílil, abychom se dozvěděli tu tragickou novinu, která v několika minutách zarmoutí téměř celý svět. Měl jsem slzy v očích, bylo mi to, kdovíproč, velmi líto; na začátku léta byl zastřelen můj idol Gianni Versace a teď tohle. Kdyby mi tenkrát někdo řekl, že neuplyne ani pár let, a já, obklopen luxusem, budu pracovat pro nastávajícího tchána Lady Di, běžně potkávat Lady Spencer a komunikovat s ní či péct vdolky pro Její Veličenstvo královnu Alžbětu II., tak bych se tomu dotyčnému z celého srdce vysmál. Tenkrát jsem nevěděl, že limit není nebe anebo hvězdy. Naším limitem je naše vlastní fantazie. Ale popořádku.

1

Máma

Říká se, že mě naši počali pod ořechem, na zahradě u Dokoupilů. Muselo to být někdy na začátku léta 1981. Rodiče se brali v listopadu a já na svět poprvé mrknul třetího dubna rok nato. První dítě mladých rodičů, mámě Zuzce bylo právě devatenáct a tátovi Pepovi dvaadvacet. Také jsem měl to neuvěřitelné „šťěstí“, že jsem byl zároveň prvním vnukem pro všechny prarodiče a synovcem pro strýce a jejich nastávající choti. Takový pokusný králík, řekl bych.

Prvních pár měsíců života jsme všichni strávili u máminých rodičů. Malá chaloupka pod mezí v Kyžlířově s pár místnostmi, kuchyní s vrzajícím stolem a s dvorem plným domácího zvířectva. Kromě prarodičů s námi byli i oba strýcové, mámini mladší bratři. Ten nejmladší, Lukáš, byl jen o šest let starší než já. Strýc, který mě, zvědavého, bude jednou v kočáru hlídat a vyklopí mě. A kterého jeho starší bratr Jirka začne po zahradě honit s hráběmi, aby mu za mě dal co proto.

Brzy nato statky, pro které se táta vyučil jako opravář zemědělských strojů, postavily v sousední vesnici Potštát dvě nové panelové patrové bytovky a rodiče s novomanželskou půjčkou se i se mnou nastěhovali do jednoho z nich. Bydleli jsme v prvním patře, naproti nám Frickovi, kteří měli

syna Martina, myslím, že byl asi o rok dva starší než já. Nad námi Šustkovi a Oharkovi. Paní Maruška Šustková byla učitelkou na místní základní škole, s manželem Karlem měli tři děti; Káju, Sašu a nejmladší dvouletou Janu. S tou se asi v šesti letech zasnoubím a slíbíme si, že se vezmeme. Oharkovi byli ještě bezdětní. Sousedé z vedlejšího domu byli Žabkovi a Řezníčkovi, nad nimi Jeřábkovi a Procházkovi. U Žabků měli dceru Romanu, ta byla vždycky starší a moudřejší než já. A holky Řezníčkovy byly dvě, Katka a Boja. Tady, v tomto mikrokosmu na konci vesnice, jsem měl strávit příštích devět let svého života.

Moje máma byla svá. Pyšná, tvrdá žena, která mě zahrnula láskou, a já si jí opravdu užíval. Po základní škole nastoupila do učení na prodavačku. Hned po roce to vzdala a šla pracovat. Touha vydělávat a osamostatnit se byla silnější. Táta porod a narození syna hodně oslavoval. Oslavoval postupně narození nás všech. Jednoho po druhém tak, jak jsme přicházeli na svět. Máma byla také moje hrdinka. Na fotografiích z mého ranného dětství vypadají oba s tátou velmi šťastně. Idylka. Mladý pár, první syn, samostatnost, přes kopec od jejich milujících rodičů. Nedaleko, ale zase dost daleko na to, aby měli své soukromí a čas pro rodinu, práci, přátele a v neposlední řadě jeden pro druhého.

Na dolním konci náměstí byla ješkárna, historická budova, ve které se zpracovávaly výrobky z kůže a šila se bavlněná povlečení. Máma měla na starost raznici. Přiložila formu a těžkým hydraulickým lisem vysekla z vonavé kůže jednotlivé části rukavic, které o patro níže kolegyně sešivaly do finální podoby. Tu vůni jsem miloval. Rád jsem se také kůže dotýkal. Poznával její texturu. Hladil ji. Po školce, která byla hned naproti, mě tam máma na chvíli brávala. Ženské kolem mě znaly a každá mi chtěla něco říct. Byl jsem stydlín. Nechtěl jsem si povídat. A ze všeho nejmíň rád jsem měl, když po mně chtěly nějakou básničku či zazpívat. V tom hluku a prachu. Nechtělo se mi, ale zároveň jsem neprotestoval. Vždy jsem ulovil ně-



Rodiče se brali
v listopadu 1981. Krásný,
mladý a šťastný pár.

jaký bonbón či jiný pamlsek. Nejlepší byl cukrový špalek. Ten jsem dostal jen jednou, od paní Sendlerové. Moc mi připomínala babičku.

Z práce se šlo vyzvednout mladšího bratra ze školky a potom domů, na společnou večeři. Na tu jsem se těšil a nejvíce v pátek, kdy jsme mívali párek. Sledoval jsem obřad vysvlékání z umělého střívka se zaujetím. Šup s nimi do vody, pár minut povařit a pečlivě hlídat, aby nepopraskaly. Většinou popraskaly. O to byly lepší, zdály se mi totiž větší. Kečup, plnotučná hořčice a čerstvý páteční chleba. Ten jsem snědl první. Párek jsem si šetřil. Jednou jsme přišli domů, máma vzala kbelík s domácími brambory a začala je škrábat. Byl pátek. Nechápal jsem. Měly přece být párky! Budou bramborové placky. Ty jsem taky miloval. Chtěl jsem pomoci, malý špunt. Dostal jsem do ruky struhadlo. Nejvděčnější práce na světě. Musím se dobře učit, abych nemusel strouhat, pomyslel jsem si. Strouhal jsem. Má malá paže mě bolela. Máma přidala kmín a majoránku, prolisovala česnek, přidala vejce a hrst strouhanky, trochu mléka. Osolila a opepřila, zamíchala. Vzala černou těžkou a obrovskou litinovou pánev. Lžící plnou sádla, zaplnula plyn. Na rozpuštěný tuk dala naběračku bramborové směsi, rozetřela. V kuchyni to zavonělo. Omastek všude praskal. Po chvíli placku podebrala obracečkou. Moc to nešlo. Bramborák se rozpadl na několik kusů, byl po celém sporáku. Nevadí. Máma jej setřepala na talíř, na pánev dala další naběračku směsi a příběh se opakoval. Včetně obracení. Seděl jsem na lavici a ani nedutal. Máma sáhla po pytlíku s moukou. Do bramborákové směsi trochu přisypala a zamíchala. Rozetřela na horkou pánev, pár minut počkala a podebrala. Nešlo to. Placka byla k pánvi napevno. Odhrnula záclonu, otevřela kuchyňské okno a pánev i s plackou letěly oknem do potoka. Něco odfrkla a zavřela okno. Vytáhla hrnec a do půlky jej napustila vodou. Z lednice vytáhla párky – byl totiž pátek... Od té doby u nás smažil bramborové placky táta. Druhý den jsme šli pro pánev pod mez k potoku. Nebyla tam.

Na začátku dubna se k nám sjeli příbuzní z Kyžlířova. Všichni se tvářili hrozně důležitě. Ve velké krabici na stole něco bylo. Zajímalo mě to. Chtěl jsem vědět, co v ní je. Byl jsem zvědavý. Máma s tátou se důležitě postavili ke krabici a vytáhli z ní veliký dort. Ořechový, od tety Viktorky. Měl jsem narozeniny – byly mi právě tři roky. Vedle mě si na pohovku sedl malý bratranec Pavel a po povinných fotografiích máma přinesla nůž a slavnostně dort nakrojila. Byla to neuvěřitelná zkušenost. Vůbec jsem nedokázal pochopit, že něco tak nádherného může být zároveň jedlé. Teta Viktorka, švagrová babičky Josefky, byla svými dorty proslavená. Zejména pak ořechovým, prokapaným rumem, promazaným meruňkovou domácí marmeládou a naplněným vanilkovým krémem. A nahoře vždy byla domácí čokoládová poleva a celý dort byl obsypaný mletými vlašskými ořechy. Lahoda. Teta byla vyučená zdravotní sestřička. Dorty, koláče, cukroví a zákusky se naučila péct na večerních kurzech v cukrárně u Peroutků. Jak jsem se posléze dozvěděl, zdobit krémem se tam učili tak, že si prostě připravili bramborovou kaši a tou donekonečna praktikovali zdobení zákusku. Svůj první dort jsem si náležitě šetřil. Tenhle okamžik byl pro mě absolutně klíčovým. Tady se zrodila má láska, nadšení a touha pochopit, jak se dorty a vůbec sladkosti vyrábějí.

Začal květen. Táta vzal svou červenou ukrajinu, posadil mě na štangli a jelo se i s ruksakem plným záhadných věcí směrem k vodní hrázi Harta. Posadili jsme se na kamenný břeh a začala zábava. Táta otevřel batoh, rozvinul udici, nasadil háček a splávek a nahodil. Seděli jsme tam asi dvě nebo tři hodiny, ale spíše se to zdálo jako rok či dva. Musel jsem být absolutně tiše, abych ryby nevyplašil. Nevěděl jsem, zda mám povoleno dýchat. Dýchal jsem. Nosem. A ryby zabraly. Domů jsme odváželi dva pstruhy, které jsme ještě u vody vykuchali. „Budou k večeři,“ řekl táta. Byli. Na másle. S kmínem a paprikou. Vynikající.

Po večeři a po koupeli se šlo spát. Máma vzala tu největší knihu, kterou jsme doma měli, a zeptala se mě, jakou pohádku dneska chci. „Sůl nad zla-



A tenhle dort ke třetím
narozeninám od tety
Viktorky mi měl změnit
život. A taky změnil.

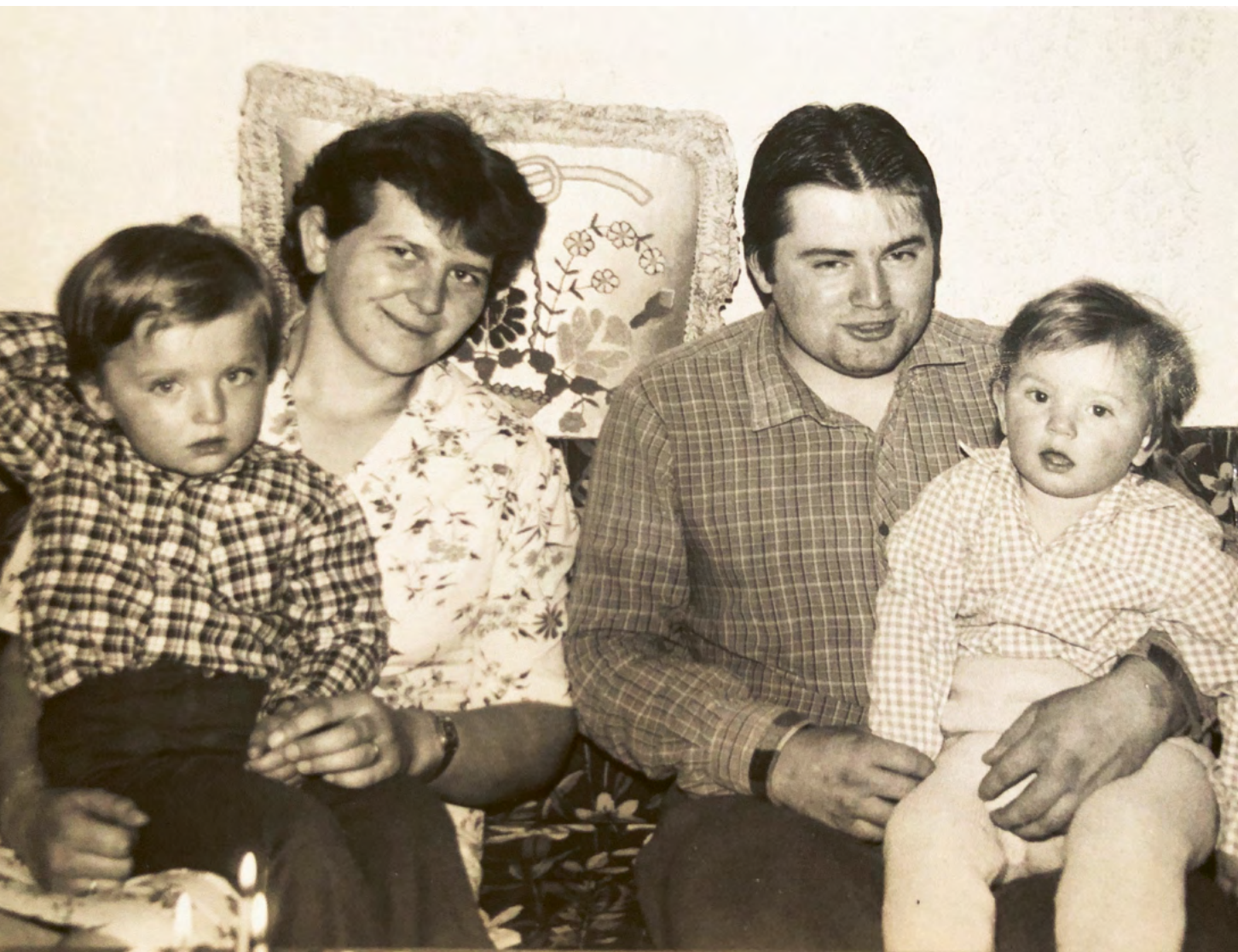
to,“ řekl jsem. „Tu o Marušce.“ Máma začala číst. Četla moc krásně. Tajně doufala, že u toho usnu. Marně. Na všech pohádkách jsem měl nejradši konec. Šťastný. Líbilo se mi, že všichni vždycky žili šťastně až do smrti. „Ještě tu o perníkové chaloupce,“ prosím. Dnes už ne. Až zítra.

Začátek května byl chladný. Chystali jsme se na lampionový průvod. Máma mi nachystala do komínku teplé oblečení. Sama se věnovala mému bratru Lubošovi.

Táta přišel z práce a v rukou měl tři podlouhlé klacíky a kousky rozvinovacího papíru, ze kterého se později vyklubaly lampiony. Vzali jsme svíčky a šli jsme před místní školu, před níž už bylo seřazeno spousta lidí. Stmívalo se. Poprchávalo. Dospělí pomáhali dětem rozvinout lampiony, věšeli je na klacíky a dovnitř vkládali zapálené svíčky. Lampiony se houply ve větru. Svíčky přerušovaně zhasínal vítr a déšť. Průvod se dal do pohybu, šla s ním kapela až na místní hřiště, kde byla nachystaná zábava, občerstvení a hořel tam velký táborový oheň. Dostal jsem grilovaný párek. Nic víc si nepamatuji. Hlavou se mi honily myšlenky na kus skládaného papíru, který vytvořil lampián, na teplá světla svíček a na můj první párek s hořčicí s dospělými na hřišti. Ani mi nevadilo, že i pod pláštěnkou jsem byl mokrý až na kůži. Spalo se mi dobře.

Lukáš zůstal u nás na víkend, měl mě hlídat. Máma byla doma v kuchyni a vařila. Šli jsme si hrát před barák. Přímo přede dveřmi bylo šterkoviště. Na něm byly do země zasazené železné tyče a na nich natažené šňůry na sušení prádla. Lukáš mi ukazoval, jak dokáže vyšplhat až úplně nahoru. Neuvěřitelné. To jsem ještě neviděl.

Ten den byl slunečný. Nad naší bytovkou byl zatravněný kopec, který se táhl až k lesu nad obzorem. Vždycky jsem si myslel, že je to les kouzelný. Uprostřed na hranici lesa a louky byla dřevěná stavba. Byl jsem přesvědčený, že je to perníková chaloupka. Do lesa jsem sám nesměl. Vlastně jsem v něm ještě nikdy nebyl. Lukáš dostal geniální nápad. „Pojďme do lesa!“



**A už jsme čtyři. Šťastné dětství
na Potštátě pokračuje.**

Máma

Nebyl jsem si jistý, jestli ten nápad je správný. Báł jsem se. Moc dobře jsem věděl, čím vším si museli projít Jeníček a Mařenka. „Pojd', strašpytle, nic se nám nestane.“ – „Máma říkala, že do lesa se nesmí. Uvidí nás z okna.“ – „Neuvidí. Půjdeme kolem rybníka,“ řekl Lukáš. A tak jsme šli.

Rybník byl docela nedaleko, zdál se mi obrovský. Na vodní hladině se zrcadlil les. Perfektně to splňovalo mou představu o tajemném lese s chaloupkou, celou z perníku. Vešli jsme do něj. Všude rostla přeslička a sasan-ky. Na zemi byly šišky v mechu a ve starém jehličí a my se tím lesem vydali směrem k dřevěné roubence. Báł jsem se, že nás chytne hajný nebo že narazíme na nějaké divoké velké zvíře. Žádné jsme naštěstí nepotkali.

Když jsme procházeli kolem zašedlé dřevěné stavby, zjistil jsem, že vůbec není z perníku. Byly to staré desky, na kterých se podepsal čas. „Je to jenom seník,“ řekl Lukáš. V mé dětské perspektivě byl obrovský. „Půjdeme zpátky domů,“ řekl jsem. „Ještě vylezeme kousek nahoru,“ dostal nápad. Špatný nápad. Hodně špatný. Jak tak šplhal po starých trámech, šlápl na podivně vypadající kouli. Celou stavbou to jenom zahučelo. Z koule začaly vylétávat obrovské včely. Hrozně jsem se báł. „Pojd', mizíme odtud,“ zasípal Lukáš. Vzali jsme nohy na ramena, vypadli z lesa a utíkali z kopce dolů směrem k domu. A všechny včely za námi. Pár žihadel jsem dostal do rukou, dvě do tváře a jedno do rtu. Ani to tak nebolelo, ale hrozně moc mě to vystrašilo. Věděl jsem, že do toho lesa už mě nikdy nikdo nedostane. Lukáš také pár žihadel schytl. Vpadli jsme domů do bytu. Můj mladý strýc musel s pravdou ven.

Nevnímal jsem, co mu na to máma řekla. Jenom vím, že vzala cibuli, oloupala ji a smíchala s octem. Vzniklou směs nám natřela na rány. Vedle mě seděl můj mladší bratr. Koukal na nás a plakal. Cítil jsem se hrozně důležitý. Byl jsem potřený cibulí s octem, měl jsem nateklý ret, smrděl jsem jak zavařeně okurky a měl jsem něco, co brácha neměl. Máma mě zachránila. Byla moje hrdinka, vždycky si věděla rady.

Hrál jsem si venku se sousedkou Janou. Jana byla o hlavu vyšší a o dva roky chytřejší. Měli jsme k sobě opravdu blízko. Kvetly pampelišky. „Doma z nich děláme pampeliškový med,“ řekla. Ukázala mi, jak se z pampelišek pletou věnečky. To se mi dost líbilo. Jen tak posbírat květiny na louce a dát jim tvar. Věnce jsme si dali do vlasů. Udělali jsme si obřad. Slíbili jsme si věrnost. A jednou, až budeme dospělí, se vezmeme.

Janini rodiče se vrátili z dovolené. Byli u moře v Bulharsku. Jana mi donesla výborné lékořicové bonbóny. Takové, co mají barevnou cukrovou vrstvu a uvnitř černou gumovou lékořici. Vyprávěla mi o moři, o veliké vodní ploše naplněné slanou vodou. O mořských rybách, o písčitých plážích. O palmách. A sluníčku a modré obloze. Záviděl jsem jí.

Jednou o víkendu jsme se s mámou a s bráchou vydali pěšky přes kopeček do její rodné vesnice, do Kyžlířova. Byl krásný den, svítilo sluníčko. Cesta nebyla dlouhá, asi tři kilometry. Pro malého kluka se ovšem zdála nekonečná. Bylo léto, stromy byly zelené, louky rozkvetlé, pamatuji si, že všude byl slyšet hmyz. Cesta vedla kolem velkého bukového lesa. Někde asi v její půlce jsme si sedli na bobek, máma otevřela tašku a vyndala z ní chleba, pomazánkové máslo, rajčata. Příborovým nožem namazala chleba máslem, ke kterému jsme zakusovali rajská jablíčka. Takhle mi ještě nikdy nechutnala. Dojedly jsme a došli až do vesnice, k místnímu statku, kde pracovala babička Josefka. Starala se o krávy. Dojila třicet čtyřicet krav každý den. Dvakrát denně. Vstávala brzo ráno a domů chodila až se setměním. V kravíně to vonělo. Čerstvou trávou, senem a fermentovanou siláží. Babička nám do oprýskaného hrnku nalila čerstvě vychlazené nadojené mléko. Bylo lahodné.

Nechali jsme babičku poklízet a došli jsme až k jejímu rodnému domu. Děda spal na otrhané kožené sedačce na zahrádce. Vešli jsme do kuchyně. V konvici byl uvařený černý pigi čaj oslazený expreso sirupem. Tu chuť mám ještě pořád na jazyku. Na stole byly upečené koláče od ba-



Právě jsme se s Janou
zasnoubili a slíbili si
věrnost. Že to dopadne
úplně jinak, nevěděl
ovšem ani jeden z nás.



Zasněžená chaloupka
babičky Josefky, Kyžlířov,
číslo popisné 44. Zimy bývaly
dlouhé a se spoustou sněhu
celé mé dětství.

bičky. Byly naplněné domácím tvarohem, rybízem a malinami ze zahrádky a posypané drobenkou. Byly krásně vláčné. Nasáklé mlékem, máslem a rumem. Děda se probudil, dali si s mámou pusu, oba si uvařili kávu a k ní si zapálili cigaretu. Děda měl mámu rád a máma měla ráda jeho. Selanka.

Večer babička přišla z práce, jako vždy se vykoukala, namazala popraskané ruce niveou a připravila večeři. Na pánev hodila brambory, co zbyly od oběda, a dokřupava je opekla. K tomu se podávalo studené mléko. A taky tatarská omáčka. To jsem miloval. Ten večer mi četla pohádky babička. Miloval jsem tu o broučkovi a berušce. Vždycky jsem se o ně strašně bál. Usnul jsem v chladném pokoji pod těžkou péřovou duchnou a těšil se na ráno. Probudily mě teplé paprsky ranního slunce. Okno, kterým slunce prosvítalo, bylo orientováno na východ. V pokoji jsem byl sám. Nevěděl jsem, že máma s bratrem odjeli zpět na Potštát. Dveře z pokoje vedly do babiččiny ložnice. V ložnici také nikdo nebyl. Maličko jsem se bál. V mém pokoji stál starý šicí stroj. Ten měl po stranách dva tajné šuplíky. Ty byly naplněny záhadnými věcmi. Ze všech jsem znal jenom tu jedinou. Nůžky. Byly obrovské, železné a těžké. Vzal jsem nůžky a šel do babiččiny ložnice. V manželské posteli už nikdo nebyl. Babička byla v práci a děda někde na zahradě. Lehl jsem si do babiččiny postele. Tam jsem to měl moc rád. Babiččina postel hezky vrzala. Byla pokrytá bílým prostěradlem. A já jsem měl ty těžké nůžky. Dostal jsem geniální nápad. Nůžky se musí vyzkoušet. Ano. Na prostěradle. Docela mi to šlo. Než se babička vrátila z práce, prostěradlo bylo nastříhané na pásy. Asi jsem dostal pěkně na prdel. Myslím, že i děda dostal pěkně vynadáno.

Babička vzala rohlíky z předešlého dne a vložila je do vyhřáté trouby. Po pár minutách byly pěkně křupavé a horké, jako čerstvě upečené. K nim jsme pili studené mléko a mazali si je máslem s plátkem šunky. Po snídani mě vzal děda do lesa na hříby. Šli jsme i s Lukášem. V lese měl

děda svá místa. Na jednom rostly jenom hříby pravé a jinde zase suchohříby nebo babky. Vlastně jsme taky museli být tiše, abychom neplašili lesní zvěř, a taky aby se před námi neschovávaly houby. Po příchodu zpátky domů jsme houby očistili, nakrájeli na kostičky a babička z nich vždycky uvařila polívku nebo omáčku, někdy je jen podusila na sádle a zalila čerstvými vajíčky. Ať už to bylo jakkoliv, hříby jsem neměl rád. Vždycky jsem je z jídla vybral. Měl jsem štěstí, že mě do jejich konzumace nikdy nenutili.

Druhá babička také pracovala na statku. Pracovala jako svačkářka a odpoledne uklízela v kancelářích. Vzala si svůj dvoukolák, naložila mě na něj a šlo se do kovárny. Obešla všechny zaměstnance, zastavila se na sýpce, na sušičce a v kravíně, zeptala se zaměstnanců v kancelářích, co kdo chce koupit k svačině, a šla se mnou do místního obchodu. Tam každému nakoupila podle jeho chuti a požadavků, mně vždycky přihrála do ruky nějaký nanuk nebo jinou sladkost a šli jsme zpátky na statek rozdat nákup, posbírat peníze a potom zpátky domů, postarat se o hospodářství. To bylo obrovské. Nekonečná ovocná zahrada, velké stádo ovcí, chlévy plné dobytka, prasata, stovky králíků a taky kozy, slepice.

Děda býval pořád v práci a druzí dva synové zakládali rodiny. Před okny měla babička nádhernou zahrádku. Od jara do podzimu v ní pěstovala zeleninu a jahody, nejlahodnější byly malé měsíční jahůdky. Kolem plotu rostly růže a jiřiny. Na skalce pak tulipány, kosatce a narcisy. Zahrádka byla babiččinou pýchou. Čas u babiček jsem miloval. Vždycky se mi zdálo, že doba strávená u nich strašně rychle uběhne. K nim na vesnici jsem se moc těšil. Rodiče si mě i s bratrem vyzvedli a jelo se domů. Tam na nás čekalo překvápko.

Doma v Potštátě jsme v dětském pokoji našli dvě zabalená kola. Už na první pohled bylo jasné, že jedno je větší a druhé menší. S bratrem nás od sebe dělil jen rok. Jeho nové červené kolo bylo skoro o polovinu menší



A to je ono. Velké žluté kolo,
které... nikdo nechtěl! Kde je
moje malé červené?

než mé žluté a bylo doplněno o postranní kolečka. To mé nikoliv – a to mě štvalo. Já pořád padal, jeho držela postranní kolečka. Taková nespravedlnost! Máma s tátou se ovšem dmuli pýchou. Jejich dva synové dostali svá první kola. Já ale miloval svou tříkolku.

No a jak se vlastně malé dítě učí jezdit na kole? Rodiče vás posadí na kolo a řeknou vám: „Chytni ta říditka, posad’ se na sedátko a drž rovno váhu.“ A roztlačí vás. Zavravoráte. Padáte. Rodiče vás doběhnou a řeknou: „Nejel jsi rovně. Podruhé to bude už lepší.“ Ani podruhé to bohužel není lepší, dokonce ani potřetí. „Začni šlapat!“ Ovšem synchronizovat všechny končetiny, sledovat, co se děje přede mnou a za mnou a vedle mě, se mi nedařilo. Po několika málo neúspěšných pokusech jsem se rozplakal a pronesl památnou větu: „Chci zpátky svoji tříkolku!“ Asi každému je absolutně jasné, že nic takového se nestalo. Naopak. „Je třeba se naučit jezdit na kole!“ Nevěděl jsem proč.

O víkendu se jelo do Kyžlířova. Tentokrát doslova a do písmene. Každý jsme šlapali na svém kole. Už jsem chápal, proč jsme je dostali. Mé malé nohy mi chtěly upadnout. Neupadly, naštěstí.

V Kyžlířově jsem miloval neděle. Vždycky ve dvě hodiny jsme si s dědou sedli k televizi a s napětím očekávali, jakou budou dávat pohádku. Pohádky mě provázely celým dětstvím. Pohádky mi četly i vyprávěly babičky, ale nejraději jsem měl, když mi četla máma. Miloval jsem ilustrace. Úplně jsem propadl těm od Jiřího Trnky. Mé nejoblíbenější a zároveň nejstrašidelnější byly z knihy Dvakrát sedm pohádek. Vždycky jsem se děsil stránky, na které byla pohádka o tom, jak dědek zasadil řepu. Bá! jsem se.

Venku byla zima a nasněžilo. Stromy byly pokryté sněhem a námrazou, cesty klouzaly, my jsme byli oblečení jako matřjošky a sotva jsme se hýbali. Máma mě posadila na saně a někam se šlo. Nedaleko od našeho domu jsme se zastavili a bylo slyšet, že na záchodě zůstal puštěný ventilá-

tor. Řekla mi, ať se vrátím domů a ventilátor vypnu. Moc se mi nechtělo, byl jsem malý špunt, byla mi zima a bál jsem se. Přišel jsem domů a dveře byly otevřené. Bál jsem se o to víc. Vešel jsem do bytu a šel jsem směrem k toaletě. Otevřel jsem dveře a vidím to jako dnes. Na míse seděla ta škaředá, vrásčitá, stará a hlavně strašidelná řepa jako z mé oblíbené pohádkové knížky. Něco na mě řvala. Nevím co. Začal jsem hrozně plakat. Řepa po mně začala natahovat své tenké dlouhé prsty. Najednou jsem cítil, že mě někdo objal. Probudil jsem se s pláčem. U mé postele stála máma. Byl jsem vystrašený. Zase mě zachránila.

Recept pro mámu

Beast

Máma milovala vydatné čokoládové a kávové dezerty a dorty, čím čokoládovější, tím lepší, v létě navíc citrónový sorbet. Milovala laskonky a štafetky. K následujícímu receptu mě inspirovala Kráska a zvíře: v čarovném lese se skrývá na pohled ne příliš líbivý, ale o to uvnitř krásnější dort. Zvíře.

Korpus: 8 ks vajec, 330 g hladké mouky, 300 g cukru krupice, 150 g podmáslí, 130 g olivového oleje, 1/3 lžičky soli, 1 prášek do pečiva, 1/4 lžičky mleté skořice, 30 g kakaa

Nugátový krém: 500 g másla, 6 ks vajec, 240 g cukru krupice, 80 g kakaa, 1/2 lžičky jemně mleté kávy, 1/4 lžičky soli

Poleva: 200 g hořké či mléčné čokolády, 20 g olivového oleje

Na dokončení: Zlatá barva v prášku

Z bílků a postupně přidávaného cukru vyšleháme sníh, vmícháme žloutky a metlou opatrně vešleháme zbylé suroviny kromě kakaa. Rozdělíme na tři díly; každý obarvíme jiným množstvím kakaa. Rozetřeme na tři pečící papíry na plechy a pečeme krátce ve vyhřáté troubě na 200 °C; pláty musí zůstat vláčné. Na krém nahřejeme vše kromě másla ve vodní lázni dohorka a vyšleháme do husté pěny; pak zašleháme změkklé máslo. Rozdělíme na čtvrtiny, třemi potřeme vychladlé pláty. Každý plát rozkrojíme podél na dva pásy. Roládu motáme od světlejších pásů, poté navážeme tmavší a nakonec nejtmaavší. Vznikne asi 12–15 cm vysoký dort. Potřeme zbylým krémem a vložíme na 20 min. do mrazáku. Čokoládu s olejem rozpustíme ve vodní lázni, štětcem nanese na povrch a zvrásníme. Po ztuhnutí poprašíme zlatým práškem.





Babičky

O čima dospělého člověka to vnímám tak, že nejkrásnější chvíle v životě se odehrávaly buď kolem jídla, nebo v nejužším rodinném kruhu, do kterého bez diskuze patří babičky. U bábi Josefky Maršálkové, rozené Podešvové, jsem strávil první dny života. Tahle babička to neměla jednoduché. Narodila se v roce 1945 jako druhá nejmladší z devíti dětí. Její táta byl obchodní zástupce, narozený na Valachách, a máma zase za první republiky sloužila v Praze u rodiny Horových, do které se dostala ze svých rodných Poličan ve východních Čechách. Někde na pradědově obchodní cestě se potkali a založili rodinu. Bydleli v Zahradní ulici v Hranicích. Prababička Růženka chodila k Bečvě prát paničkám bílé prádlo a starala se o děti, zatímco praděda Josef prodával po Československu produkty vsetínské Zbrojovky. Hlady ani materiálně netrpěli, Hranice byly bohatým městečkem s cukrárnou a koloniálem na náměstí, s nádherným barokním kostelem a s židovskou synagogou. Po poválečném odsunu Němců ze sudetského pohraničí dostal praděda „skvělý“ nápad a odešel do patnáct kilometrů vzdálené malé vesničky Geisdorf, dnešního Kyžlířova. Zabral fojtství, číslo popisné 1. Měl hromadu dětí, šikovnou manželku a myslel si, že začne jako zemědělec. To kra-

ťoučké šťastné poválečné dětství mé babičky se pomalu chýlilo ke konci. Táta pořídil kravku, později další, zasel obilí a zasadil brambory, dospívající syny a mou babičku se sestrou nahnal na pole a bylo...

Druhá babička, Boženka, se narodila ve válečné Jugoslávii, v Pepelišti v okrese Negotín. Nejmladší dcera ze sedmi dětí českých rodičů byla vychovávána spolu se třemi bratry a třemi sestrami v rodině pana starosty. Pradědeček byl vážený muž, rychle si zjednal respekt a autoritu. Krátce po konci války se rodiče i s dětmi vydali zpět do Československa, rovněž do dnešního Kyžlířova. Zabrali statek a zároveň hostinec uprostřed vesnice a začali hospodařit na přidělených polích.

Děda Oldřich je Boženčiným manželem. Pochází ze sousedních Partutovic a do babičky se zamiloval, když mu bylo dvacet tři. Babičce teprve třináct. Pět let na ni čekal, aby si ji mohl vzít... a dočkal se. Dnes jsou spolu šedesát let. Dědovi rodiče Augustýn a Marie se do Kyžlířova přistěhovali rovněž po válce. Děda byl z pěti bratrů a po něm byla už jen mladší sestra Maruška. Velký statek číslo 33 s hliněnou podlahou a obrovskými chlévy, na kterém v příštích letech nebude jediný den odpočinku. K domu patřilo několik hektarů pole, táhnoucího se až k lesu.

S babičkami mám spojené nádherné okamžiky svého života. U babičky Josefky jsem se poprvé natahoval na stůl. To mi byly asi tak tři roky a já jsem nutně potřeboval vědět, co se na stole odehrává. Stačilo mi k tomu jediné slovo. Vlastně dvě. Ham ham. Babiččina kuchyně je vlastně taková nudle. Hned za dveřmi je nalevo kredenc, v jehož útrobách je kromě kuchařských ingrediencí i sešit se všemi tajemstvími z babiččiny kuchyně. Následuje malý stůl a divan. Naproti kamna, plynový sporák a krátká kuchyňská linka. V rohu stojí lednice, ve které je vždy máslo a domácí delikatesy.

Jednou v zimě, když byl Kyžlířov pokryt silnou vrstvou sněhu, jsme se s babičkou vydali na procházku. Došli jsme až k místní točně autobusů. U zastávky byl malý stromek, na kterém viselo několik barevných žárovek.



Babička Josefka byla a je
neuvěřitelně hezká žena
a s dědou Jirkou tvořili
krásný pár.



Milované tety Marta a Viktorka,
bábi Josefka a jejich tchyně
a tchán. Švagrové, co si vzaly
tři bratry.



**Babička Boženka a děda
Oldřich. Účastníci zájezdu
v Brně na zemědělské
výstavě. Svou rodinou
a prací žili.**

Mrzlo a foukal vítr. Ve vzduchu byl cítit kouř z komínů a podivné napětí. Blížily se Vánoce. Šli jsme navštívit babiččina bratra strýca Jendu, který bydlel nad zastávkou v bývalé škole. Jeho manželka teta Rezka nám uvařila čaj. Strýc byl bývalý horník a zapálený myslivec. Měl obrovské tmavé brýle. Vypadal jako Yves Saint-Laurent. Charismatický muž. Teta byla drobounká. Oba vášnivě kouřili.

Když jsme se po návštěvě vrátili promrzlí domů, babička vešla do komory a vzala tu největší, oprýskanou smaltovou plechovou mísu. Donesla také nějakou mouku a domácí vajíčka a z lednice vyndala máslo. Z malé skříňky pod kredencem si vytáhla sešit, ve kterém měla na mnoha papírech ručně psané recepty. Na staré železné váze začala odvažovat ingredience a jednu po druhé je dávala do té plechové mísy. Se zaujetím jsem všechno sledoval. Babičce sekundoval její nejmladší syn a můj strýc Lukáš. Všichni jsme chtěli pomáhat.

Babička zadělala několik těst. Na linecká kolečka, na slepované, na ořechové dortíčky, na kokosové tyčinky a vanilkové rohlíčky, na plněné ořechy. Měla starou plynovou troubu. Pod ní byly v šuplíku uložené plechy. Jeden po druhém vytáhla a pomazala obalem od másla. Sem tam přidala trošku domácího sádla. Taky jsem chtěl pomáhat. Nechala mě. Vzala starý dřevěný váleček, vál posypala moukou a těsto jedno po druhém vyvalovala. S Lukášem jsme vykrajovali starými formičkami tvary a dávali je na plechy. První plech šel do trouby a krátce po něm to v celé kuchyni krásně zavonělo. Vůně domácího cukroví, másla a citronové kůry je nenahraditelná.

Nezaměnitelná vůně pomalu pečeného cukroví z másla prostoupila domem. Linecké kousky jsme plnili domácím jahodovým džemem, hustě syпали cukrem a ukládali do staré papírové krabice. Kokosové tyčinky formované mlýnkem na maso a ořechy ze starých plechových formiček jsme mazali máslovou nádivkou. Se zaujetím jsem sledoval, jak to babičce jde.



U tety Viktorky v kuchyni
se něco peče. Vždycky se
peklo a jistě i bude.

Byla neuvěřitelná. Se zbylými bílky si věděla rady také. Šlehala je ruční metlou v páře, přidávala po lžících cukr, až byl sníh horký a lesklý. Ručně vmíchala strouhané ořechy. Do sáčku od mléka dala plechovou zdobící trubičku. Zajímalo mě, co se bude dít dál. Ušlehanou hmotu přenesla do sáčku a na vymazaný plech stříkala malé půlměsíce. „Stříkané rohlíčky,“ řekla. Byl jsem fascinován. Chtěl jsem to taky zkusit. Nedostal jsem příležitost, ale Lukáš ano. Vymáčkával skrz pytlík na plech tvary stejně jako babička. Šup s tím do trouby. Zatímco se rohlíčky pekly, zadělala babička ještě těsto na medové perníčky. Recept měla od tety Marty a bylo jisté, že se povedou. Nepovedly se. A nepovedly se ani rohlíčky. V troubě se pořádně roztekly doplacata. V kuchyni to zavonělo ostrou výraznou vůní po spáleném cukru. Vrtalo mi to hlavou. A nejen mně.

Babička ale zachovala chladnou hlavu. „Budou rumové kuličky,“ řekla. Byly. Hodně jich bylo. „O rohlíčky řeknu Dagině,“ pravila. Mluvila o kolegyni z práce, poklízely spolu krávy. Dagina byla vyhlášená svými koláči a vůbec sladkým cukrovím. Ten večer se mi nádherně usínalo. V pokoji, kde stály vedle sebe dvě staré váleudy oddělené úzkou uličkou, byla obrovská zima. Ústřední topení tu místnost moc nevyhřálo. Teplo se do ložnice a dětského pokoje, ve kterém dětství strávila máma a její sourozenci, pouštělo v zimě z kuchyně. Z malých, v rohu postavených kamínek, ve kterých se topilo dřevem a na nichž se odehrávala magie vaření a pečení.

U babičky Boženky se taky peklo. Taky výborně. Taky s láskou. Ale jinak. Babička měla obrovskou kuchyni. V rohu byla obrovská kachlová kamna, jediná svého druhu ve vesnici. Důmyslně promyšlená a postavená tak, aby starý veliký dům nejen vytopila, ale aby zajistila i dostatek horké vody, zejména v zimě, pro dobytek. Součástí byla obrovská plocha na vaření a pec, o které jsem byl přesvědčen, že historicky byla součástí pohádky o Jeníčkovi a Mařence. V kamnech se topilo dřevem, které bylo



**Kromě nádherných prarodičů miluju
ta obrovská kamna, která už ve
čtyřicátých letech rozváděla horkou
vodu do celého statku.**

vždy ve staré oprýskané bedně stojící před nimi. V bedně byla kromě dřeva i spousta pokladů. Prázdných obalů od potravin a z drogerie. Ty mě lákaly. A nejenom mě. Podnikali jsme tajné výlety dovnitř i se sestřenicemi, které bydlely nedaleko.

Uprostřed kuchyně byl starý velký stůl s velkou dubovou deskou. Kolem tohoto stolu se v dětství proháněli na nočnicích můj otec a jeho bratři. Kolem stejného stolu je babička v období dospívání učila tančit. U něj stálo šest nažloutlých vrzajících židlí. V jednom rohu plynový sporák, ve druhém stolek s výsuvnou deskou, ve které byly dvě plastové mísy na umývání nádobí. Podél stěny naproti dveřím stál otoman a hned vedle stará voňavá kuchyňská linka, ve které bylo neuvěřitelně moc lákadel pro malou dětskou duši. Byl v ní také schován sešit s receptem na každé tajemství, které babička vkládala do trouby a které následně staré stavení provonělo. Troubu měla ještě po své mamince. Elektrickou. Na tři stupně. Na jedničku pomalu sušila sněhové pusinky a pekla rakvičky. Na dvojku pekla koláče a řezy. Na trojku pak záviny z listového těsta a mraky z odpalované hmoty. Velká část nábytku byla stará jako mí prarodiče, nebo ještě starší.

Má první vzpomínka, jak jsem babičce Božence doslova a do písmene vyrval mísu z ruky, se datuje někam k mým čtyřem rokům. Babička měla formičky na rakvičky, ty vymazala ztuhlým sádlem. Do mísy dala žloutky, celé vejíčko a spoustu cukru. Malou vařechou začala míchat. I já jsem chtěl míchat. Potřeboval jsem to. Bylo to doslova životně důležité. Babička nechtěla ustoupit. Ani já ne. Beran. Mísu jsem dostal. A taky vařechu. „Teď budeš žloutky s cukrem třít patnáct minut, dokud nebudou husté a světlé. Jako krém,“ řekla babička. Hurá. Je to moje, pomyslel jsem si. S vervou a nadšením jsem se dal do práce. Třel jsem. Byl jsem tím nejdůležitějším v celém stavení a pravděpodobně i v celém vesmíru. Babička mě po očku sledovala. Po minutě tření jsem začal zpomalovat. Po dvou už jsem se jen táhl. Po třech jsem myslel, že mi upadne ruka až u lokte.

Všechno mě bolelo. Hrozná práce, tyhle rakvičky, pomyslel jsem si. Práci zákonitě musela dokončit babička. Měla neuvěřitelnou sílu. Ušlehanou hmotu rozdělila do formiček. Hladovýma očima jsem sledoval, jestli na mě v míse něco zbyde. Zbylo. Starou gumovou stěrku jsem mohl tu krémovou hmotu, která v míse zůstala, vylízat. Bylo to vynikající. Vůně čerstvých žloutků našlehaných s cukrem a troškou vanilkového cukru. Tu chuť mám dodnes na jazyku.

Zatímco se rakvičky pomalu sušily ve staré peci, babička na váze, kterou měla přes půl století, navážila cukr. Dala ho do malého zeleného kastrolku a na sporáku začala na mírném ohni zahřívat. Cukr se pomalu začal rozpouštět a měnit barvu. Nejdříve byl lehce nažloutlý, až nakonec začal pomaličku hnědnout. Jevilo se to jako úplný zázrak. Magie. Babička byla kouzelnice. Rozpuštěný hnědý cukr začala opatrně zalévat šlehačkou. Hmota v rendlíku začala syčet a vzpínat se. Prskat a kypět. Ta omamná vůně právě připraveného zlatavě hnědého karamelu byla opojná. Zdálo se to neuvěřitelné. Jen co se divoký karamel poddal babiččinu míchání, bylo vidět, že na dně hrnce jsou kromě tekutého horkého karamelu i dvě tři hrudky hnědého cukru, který se ne a ne rozpustit. Babička vypnula oheň. Vzala zasedlý hliníkový cedník a karamel přes něj slila. Na jeho dně zůstaly tři obrovské hroudy horkých karamelů. Jedna byla moje. Druhou dala babička dědovi. Ten se právě vrátil z práce. Byl obrovský. Vysoký. Široká ramena. Pohladil mě po vlasech. Díval jsem se na něj, až mě za krkem bolelo. Třetí karamelku cucala babička. Karamel pomalu chladl v obrovské spíži, na jejíž kliku jsem nedosáhl. Lámal jsem si hlavu tím, jak to babička zařídila, že jí z cukru a šlehačky vznikl tekutý karamel a v něm právě tři bonbóny. Kouzlo. Jinak to nešlo vysvětlit.

Rakvičky byly upečené. Zahorka je babička vytloukla z formiček. Některé se zlomily vejpůl. Uvnitř odlomených kousků byla vidět dutina táhnoucí se skrz vlázné kousky. Ty jsem směl sníst. Rozpouštěly se na patře

a vůbec jsem nemusel kousat. Přál jsem si, aby mi vydržely věčně. Z komory babička donesla nenaplněné lázeňské oplatky. Vychladlý karamel na ně natírala, a jeden po druhém je vrstvila na sebe. Zbylým karamelom mazala strany a vrch takto vzniklého dortíku a boky obsypala strouhanými ořechy ze zahrady. Ještě po své mamince měla plechovou stříkačku na zdobení krémem. Vypadala jako injekční stříkačka. Na spodní části byl závit, do kterého se připevňovaly různé řezané tubičky. Karamelový krém umně vymačkávala na povrch dortíku. Žasl jsem. Určitě jsem údivem ani nedýchal. Hrozně moc jsem si to přál vyzkoušet. Ten večer jsme měli domácí guláš s chlebem. Vařila babička. Byl příjemně ostrý, a já jsem za něj babičku pochválil: „Dobrý miguláš, ostrý miguláš.“

Měl jsem obrovské štěstí, protože mé dětství bylo o horkých a suchých létech, sychravých podzimech, studených zimách plných sněhu a ledu a krásném předjaří, které pro mě začínalo vždy Velikonocemi.

Kolem Vánoc byla ve vesnici spousta sněhu. Mrzlo a stromy byly pokryté námrazou. Bylo to jako v pohádce. Dětství u babiček bylo také o potkávání strýců a tet, bratranců a sestřenic a hlavně bylo ve znamení rodinné atmosféry, pohody, dobrého jídla a pití. Rodina pro mě znamená nejvíc. U babiček byl vždycky malý vánoční stromek, na kterém visely spousty skleněných vánočních ozdob, na nichž se podepsal zub času. Na stromek se vždy zavěšovaly čokoládové bonbóny zabalené do třpytivých barevných papírků. Často jsme si výzdobu vyráběli sami. Čtvrtky barevných papírů jsme stříhali na proužky a lepidlem spojovali do kroužku, ty potom dalšími papírky spojovali k sobě. Vzniklý řetěz pak tvořil finální dekoraci vánočního stromečku.

Pod stromečkem jsem pak vždycky našel dárek nebo dva. Vánoce jsem miloval a miluju. Zdaleka nejsou jen o dárcích. Hlavně abychom byli s lidmi, které máme rádi. A pro mě to vždycky bylo i o jídle. Nemuselo ho být moc, ale muselo být krásné. Domácí. S láskou připravené. Měl jsem obrov-

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Péct, milovat a žít .
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.